

Od kierownika projektu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki

Pamiętniki i listy polskich autorów z Ziem Zabrzanych

(Litwa, Białoruś, Ukraina) w latach 1795–1918

Pamiętnik Jana Bispinga z lat 1842–1892 należy do jednego z najciekawszych, jakie ukazały się nie tylko w ramach serii wydawniczej powstałej w wyniku realizacji projektu badawczego, lecz także z całym przekonaniem mogę powiedzieć, że w ogóle jeśli chodzi o pamiętniki polskich autorów z Ziem Zabrzanych, czyli Litwy, Białorusi i Ukrainy z lat 1795–1918. Składa się na to kilka czynników. Przede wszystkim trzeba wiedzieć, że ród Bispingów, wywodzący się z Kurlandii, z chwilą osiedlenia się na Litwie zaangażował się w wiele przedsięwzięć, tak politycznych, jak i społeczno-kulturalnych oraz gospodarczych służących Rzeczypospolitej.

Bispingowie po rozbiorach Polski brali udział w wielu przedsięwzięciach mogących doprowadzić do odzyskania niepodległości. Szczególną rolę odegrali w czasie powstania styczniowego. Czasy opisywane przez Jana Bispinga po upadku powstania styczniowego na Litwie zawierają wiele informacji na temat położenia polskiego ziemiaństwa i ogółu polskiej szlachty w dobie terroru Murawjowowskiego, a także w latach następnych. Niewątpliwie o sytuacji polskiego ziemiaństwa na Litwie wiemy sporo, ale te wiadomości pochodzą z dokumentów urzędowych i są zbyt jednostronne. Trzeba jednakże pamiętać, że inaczej widział sekwestrację tego czy innego majątku ziemiańskiego urzędnik rosyjski, a zupełnie inaczej właściciel danej posiadłości. Urzędnik wydawał tylko decyzję, w pamiętnikach zaś i wszelkiego rodzaju listach dopiero widać tragedię tej czy innej polskiej rodziny i w ogóle zagładę polskiego ziemiaństwa.

Tak się złożyło, że w trakcie opracowywania pamiętnika do druku udało się nam dotrzeć do potomka autora tekstu – Adama Benedykta Bispinga. Szybko doszło do współpracy, która – jak jestem przekonany – przyniosła wielostronny pożytek. Bardzo dziękuję za tę współpracę.